

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СХІДНОЇ І СЛОВ'ЯНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ

Кафедра китайської філології

Курсова робота з китайської філології

на тему:

**КОНТЕКСТУАЛЬНИЙ АНАЛІЗ ПОЛІСЕМІЧНИХ СЛІВ ТА ВИРАЗІВ
НА МАТЕРІАЛАХ ПРОМОВ СІ ЦЗІНПІНЯ**

Студенки групи Кит 10-21

факультетусхідної і слов'янської філології

денної форми навчання

Освітньої програми

Китайська мова і література та переклад,

західноєвропейська мова

Спеціальності 035 Філологія

Спеціалізації 035.065 Східні мови

та літератури (переклад включно),

перша – китайська

Бреги Вікторії Сергіївни

Науковий керівник:

Викл. Кривошеєв Л.Д.

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ЄКТС _____

Київ – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОЛІСЕМІЇ В КИТАЙСЬКІЙ МОВІ	6
1.1. Поняття та класифікація полісемії в китайській мові	6
1.2. Причини виникнення полісемії	12
Висновки до Розділу 1	17
РОЗДІЛ 2 КОНТЕКСТУАЛЬНИЙ АНАЛІЗ ПОЛІСЕМІЧНИХ СЛІВ ТА ВИРАЗІВ НА МАТЕРІАЛАХ ПРОМОВ СІ ЦЗІНПІНЯ	19
2.1. Аналіз полісемічних слів та виразів із радіальним типом полісемії на матеріалі промов Сі Цзінпіна	22
2.2. Аналіз полісемічних слів та виразів із ланцюговим типом полісемії на матеріалі промов Сі Цзінпіна	25
2.3. Аналіз полісемічних слів та виразів із складним типом полісемії на матеріалі промов Сі Цзінпіна	28
Висновки до Розділу 2	31
ВИСНОВКИ	32
论文摘要.....	35
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	36
ДОДАТКИ	40

ВСТУП

Курсова робота присвячена вивченню контекстуального аналізу полісемічних слів та виразів на матеріалі промов Сі Цзінпіна. Сучасна китайська лінгвістика продовжує досліджувати проблему вивчення явища полісемії ще з давніх часів, оскільки багатозначність слів набувалася з часом, упродовж розвитку самої мови. Під час дослідження ми часто зверталися до робіт не лише українських дослідників, а й іноземних: Ціао Юн, Чень Нін (陈宁 Chén níng), Ван Шитао (王诗滔 Wángshītāo), Чжао Го (赵果 Zhào guǒ), Чжан Цзяхуа (张家骅 Zhāngjiāhuá), Петрова К.С., Кочерган М.П., Ляшук Н.А. та інші.

Мови в сучасному світі відіграють надзвичайно важливу роль, оскільки є не лише засобом комунікації, а й носієм культурних та історичних цінностей. Усі ми знаємо, що китайська мова – складна за своєю структурою та багатогранна мова. Її дослідженням займаються не лише китайські вчені, а й вчені інших країн. Загалом система китайської мови така різноманітна та складна не через кількість слів, а саме через те, що слово може мати багато значень. Таке явище в китайській мові називається полісемією.

Вивчення полісемії, або багатозначності, слів потребує детального аналізу, оскільки розуміння цієї теми допоможе нам добирати правильні значення слів відповідно до контексту в якому дане слово вживається. Також вивчення цієї теми є важливим не лише для науковців, а й звичайних людей, багатозначні слова також є в побутовому житті людей.

Дана курсова робота присвячена не лише розгляду теоретичних засад вивчення полісемії, а й дослідженню багатозначних слів у контексті, на матеріалах промов Сі Цзінпіна. Дослідження включає аналіз всіх відтінків значень полісемічних слів та їх контекстуальне вживання.

Актуальність теми роботи полягає в її спрямованості на вивчення контекстуального аналізу полісемічних слів та виразів. Китайська мова – одна із найважливіших мов світу, тому багато людей вивчають цю мову. Для повного її розуміння потрібно розглядати не лише граматичні особливості, а й лексичні,

оскільки це дасть нам повне розуміння всіх специфік. Актуальність теми дослідження підсилюється ще й необхідністю розроблення нового підходу до визначення полісемічних слів та виразів у різних контекстах, так як існуючі методи не завжди вдало інтерпритують головну думку текстів.

Метою роботи є встановлення особливостей контекстуального аналізу полісемічних слів та виразів, для кращого розуміння вживання певних значень полісемічних слів.

Поставлена мета передбачає вирішення таких **завдань**:

– критично проаналізувати наукову літературу і сформулювати теоретичні положення роботи для вивчення контекстуального аналізу полісемічних слів та виразів;

– уточнити специфіку контекстуального аналізу полісемічних слів та виразів, для кращого розуміння;

– розробити комплексну методикау дослідження контекстуального аналізу полісемічних слів та виразів, підтверджуючи це теоретично та практично;

– визначити полісемічні слова та вирази у контексті, які відрізняються типом полісемії, а також значеннями в залежності від контексту вживання.

Об'єкт дослідження – промови голови КНР Сі Цзінпіна.

Предмет дослідження – контекстуальний аналіз полісемічних слів та виразів.

Фактичний матеріал роботи становлять 9 уривків із промов Сі Цзінпіна загальним обсягом понад 1000 ієрогліфів, що були опубліковані на спеціальному сайті: jhsjk.people.cn.

Специфіка теми, завдань і матеріалу роботи зумовили комплексний підхід до вибору **методів і прийомів** дослідження, як загальнонаукові, оскільки під час роботи використовувався контекстуальний аналіз, а також синтез.

Наукова новизна полягає в тому, що в курсовій роботі зазначенні всі класифікації полісемії, а також зазначений їх опис. Окрім цього в практичній частині ми вказали методи визначення полісемічних слів та виразів із матеріалів

промов, та зробили детальний аналіз всіх значень багатозначних слів, які ми визначили із контексту.

Практичне значення одержаних результатів полягає у збільшенні наших знань стосовно контекстуального аналізу полісемічних слів та виразів, які можуть стати корисними в різних галузях. Для прикладу, у галузі лінгвістики набутті знання можуть бути спрямовані для вивчення історичних та культурних особливостей мови, а також вдосконалення методів перекладу. А також ці знання можуть допомогти у вивченні китайської мови, оскільки контекстуальний аналіз полісемічних слів та виразів покращує наше розуміння стосовно всіх значень слів та використання їх у контекстах.

Курсова робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаної літератури та додатків. Загальний обсяг роботи – 40 сторінок, використаних джерел – 40.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОЛІСЕМІЇ В КИТАЙСЬКІЙ МОВІ

1.1. Поняття та класифікація полісемії в китайській мові

Протягом століть людське суспільство завжди розвивається і змінюється, тому звичайні для нас речі і предмети можуть набувати нових значень та функцій. Це стосується й мови та її словникового запасу, який під впливом історії та культури зазнає великих змін.

Китайська мова – це багаторівнева знакова система. Як і в будь-якій іншій мові, у ній є слова, які мають одне значення, таке явище називається моносемія, але все ж більшу частину займають слова, які мають два і більше значень. Властивість слова мати кілька значень називається багатозначністю, або полісемією (多义性 duō yì xìng).

Полісемія (від грецького polysemos «багатозначний») – це наявність різних лексичних значень у одного й того ж слова відповідно до різних контекстів. (Кочерган, 2000, с. 194). Або як зазначав Ціао Юн, полісемія – явище, яке демонструє окреме слово чи синтагму в двох чи більше різних, але пов'язаних значень. (Qiao, 2015, с. 121). Багатозначність є мовною універсалією, може проявлятися на всіх рівнях мови та пов'язана з особливим людським мисленням. Окрім цього вивчення полісемії допомагає лінгвістам зрозуміти закономірності розвитку мови, а саме лексичного складу мови. Також при дослідженні полісемії потрібно брати до уваги той факт, що значення слів можуть змінюватися в залежності від історичних, соціокультурних та технологічних факторів.

Вивчення полісемії в китайській мові завжди привертало увагу не лише китайських вчених, а й іноземних, оскільки дослідження даної теми почалося ще із давніх часів. Про поняття багатозначності було відомо вже в епоху династії Шан, коли намагалися розгадати ієрогліфи на ворожих кісточках, тоді дослідники надавали різні тлумачення одному ієрогліфу. А в епоху династії Цін майстри провели поглиблені та специфічні дослідження феномену розширення значень китайського слова.

Деякі слова у стародавній китайській мові були однозначними, але в сучасній мові стали багатозначними. (Козоріз, 2012, с. 80). Це тому що слово, під час свого виникнення, набуває лише одного значення, його називають номінативним, або первинним. Первинні значення завжди є прямими, тому що прямо називають ті явища, які позначають. Але з часом слова набувають нових значень і утворюють семантичну систему, оскільки багато функціонують.

Під час вивчення семантичної системи багатозначних слів, науковці часто зосереджують свою увагу на початковому (первинному) значенні та кінцевому (вихідному) значенні слів. Такий підхід допомагає помітити розвиток та еволюцію значень слів, відслідкувати зв'язок між семантикою багатозначних слів та глибоко зрозуміти їх зміст. Під час такого дослідження Чень Нін (陈宁 Chén níng) виділив такі типи розширення значень слів, або типи полісемії: радіальний, ланцюговий та складний. (陈, 2011, с. 25-26)

Радіальний тип характеризує появу нових значень навколо первинного.(додаток 1) Під час такого типу розширення значень , між початковим та похідними значеннями наявний прямий зв'язок. Але якщо взяти до уваги зв'язок між похідними значеннями, то він різний. Наприклад, слово 网 (мережа) : 电话网 diànhuà wǎng (мобільна мережа) , 商业网 shāngyè wǎng (торгова мережа) , 渔网 yúwǎng (рибальська мережа або сітка) . У всіх трьох випадках 网 wǎng виступає центральним елементом від якого утворюють похідні.

Ланцюговий тип стосується розширення початкового значення, внаслідок чого виникає похідне слово, а те у свою чергу утворює інше. (додаток 2). Тобто існує прямий зв'язок між первинним значенням і похідними. Чим довший буде такий ланцюг, тим маргіналізованішим буде вихідне значення. Наприклад, 书 shū початкове значення було писати або лист, але через ланцюговий тип розширення значення виникло слово 教科书 jiàokēshū, що означає підручник, а ще після нього виникло слово 书香 shūxiāng – освідченість, ерудиція.

І останній та найпоширеніший це складний тип, або радіально – ланцюговий.(додаток 3). Із самої назви можна зрозуміти, що цей метод поєднує

два попередніх. Тобто складний тип об'єднує як прямі, так і непрямі зв'язки. У такому типі також дуже важко визначити первинне та похідне значення слів, тому потрібно використовувати словники різних датувань, щоб прослідкувати історичний розвиток значення. Наприклад, слово 面 miàn (початкове значення – обличчя), від нього утворюється радіальним методом слова: 面纱 miànshā (вуаль), 面孔 miànkǒng (обличчя) та 面粉 miànfěn (мука), і тоді від 面粉 miànfěn ланцюговим типом утворюються наступні слова: 面包 miànbāo (хліб) та 面条 miàntiáo (вермішель).

Протягом періоду розвитку значень слів, дуже часто залежність похідного слова від первинного може змінюватися, оскільки нове значення може більш точно описувати те чи інше поняття, або навпаки бути віддаленим. Тому похідні значення можуть:

- бути на одному рівні з первинними значеннями. Це стосується слів, які мають багато головних значень. У таких випадках, важко виокремити, яке значення є первинним, а яке похідним;
 - зайняти місце первинного значення. Дане явище в мовознавстві називають конверсією. Під час цього явища похідне значення замінює номінативне. Завдяки конверсії утворюються нові слова, тим самим відбувається розширення лекчиного запасу мови;
 - стати базою для утворення нових значень. Даний процес називають ускладненням структури слова. У результаті структура лексеми стає більш ширшою, за рахунок нових значень;
 - зникнути, оскільки смислова структура слова може зазнавати спрощень.
- (Шумейкіна, 2009, с. 63)

Шумейкіна А. В. зазначає, що між похідними і прямими значеннями може існувати різна залежність. Крім того, у науковій роботі наведено три погляди на взаємовідношення значень у структурі полісемічного слова:

- 1) відношення значень полісемічних слів можуть бути ієрархічними;
- 2) значення полісемічних слів є незалежними і рівноправними;

3) відношення між значеннями полісемічних слів можуть бути як рівноправними (незалежними), так і нерівноправними (ієрархічними).

Дослідження, які проводяться останніми роками, вказують нам на те, що третій погляд найточніше характеризує всі особливості значень полісемічних слів. (Шумейкіна, 2009, с. 63)

Протягом періоду розвитку лексики, значення слів так чи інакше змінюються. Тому окрім типів розширення значень слів також виділяють закони, за якими слово набувало нового значення. Найчастіше виділяють 3 закони: звуження, розширення та зміщення. (Козоріз, 2012, с. 81) Щоб визначити за яким законом було виведене значення слова, особливу увагу потрібно звертати на контекст у якому вживається слово.

Закон звуження. І з самої назви ми можемо зрозуміти, що цей закон передбачає перехід від більш загального значення до більш вузького, або навіть конкретного. Окрім цього даний закон є важливим механізмом розвитку семантики полісемічних слів у китайській мові. Наприклад, загальне значення слова “汤” tāng – кип’яток, гаряча вода, але за рахунок закону звуження слово набуває більш конкретного значення – суп.

Закон розширення. Цей закон є протилежний звуженню, адже передбачає перехід від конкретного значення до більш загального. Також цей закон передбачає, що під час розширення значень можуть доєднуватися нові поняття або об’єкти. Наприклад, слово “灾” zāi має конкретне значення – пожар, але значення біда, горе – це його широке значення.

Закон зміщення передбачає зміну значення слова. Цей закон має 2 різновиди: метафору і синекдоху.

Метафора передбачає перенесення найменувань одного предмету на інший. Умовою перенесення значень є схожість даних предметів за формою, функціональністю, виглядом або положенню. Найчасніше метафоричні перенесення стосуються таких груп як: природні явища, рослинний світ, тваринний світ, частини організму. Наприклад, у слова “心” xīn головне значення – серце,

але так, як серце – центральний орган організму, слово “心” xīn також часто вживають у значенні – центр, серцевина.

Синекдоха – особливий вид перенесення значення. В основі цього різновиду зміщення лежить суміжність. Тобто називаючи якусь частину мають на увазі щось загальне та навпаки, говорячи про щось загальне мають на увазі більш конкретне значення. Ознакою синекдохи є кількісна ознака співвідношення: з чого переносять значення, і те, на що переносять значення. Наприклад, слово “花” huā має значення – квітка, як верхня частина квітки, але окрім цього під цим значення також часто мають на увазі все те, що цвіте. Тобто тут виходить співвідношення конкретики і обширності.

Дуже часто значення слів обмежене певними лексичними значеннями та граматичними структурами. Слово, вжите в різних граматичних структурах, має різну семантику. Це явище є типовим для китайської мови. Дослідженням цього питання займався Ван Чженхун, який розділив слова відповідно до їх значень на три категорії: слова лексичної семантики, граматичної семантики та лексико-граматичної семантики. (王, 1989, с. 134-135) Дані категорії не є взаємовиключними, одне слово може набувати різних семантичних категорій в залежності від контексту в якому вживається.

Слова лексичної семантики (词汇语义 cíhuì yǔyì) – це слова значення яких відносяться до реального смислового значення, або пов’язані з конкретним значенням слова. Також щоб визначити цю категорію семантики потрібно звернути увагу на контекст у якому вживається слово. Наприклад, у реченні “每天我上台阶” měitiān wǒ shàng táijiē, слово “上” shàng вживається у своєму конкретному значенні – йти, підніматися, тому в цьому контексті слово відноситься до категорії лексичної семантики.

Слова граматичної семантики (语法语义 yǔfǎ yǔyì) – це слова лексичне значення яких повністю зникає і виражає лише семантику граматичного значення, іншими словами значення слова залежить від значення граматичної конструкції в якій вживається. Щоб визначити дану категорію семантики у

китайській мові потрібно особливу увагу звертати саме на граматичних контекст. Наприклад, у реченні “每天我吃上米饭” měitiān wǒ chī shàng mǐfàn, у цьому контексті слово “上” shàng підкреслює, або ж іншими словами доповняє значення слова “吃” chī і втрачає своє лексичне (конкретне) значення, натомість набуває граматичне значення.

Слова лексико-граматичної семантики (词汇语法语义 cíhuì yǔfǎ yǔyì) – це слова значення яких поєднують в собі як лексичну, так і граматичні семантику. Ця категорія семантики – найпоширеніша в китайській мові, оскільки включає в себе різні частини мови. Наприклад, у реченні “每天我走上台阶” měitiān wǒ zǒu shàng táijiē, слово “上” shàng не втрачає своє лексичне значення – підніматися, а натомість підсилює та підкреслює слово “走” zǒu, набувши граматичної семантики.

У китайській мові, як і в інших мовах, є багато різноманітних термінів, які стосуються різних галузей життя. То ж Л. Д. Джапарідзе зазначав, що полісемія термінів галузей науки та техніки може бути двох видів: зовнішня і внутрішня. (Мороз, 2015, с. 216)

Зовнішня полісемія – це вид полісемії, у якому слово має різні значення в різних мовах. Даний вид полісемії характеризується наявністю у словах спільного корення, або спільного значення з іншими словами, яке є семантично спорідненим. Зовнішня полісемія спричинена історичними факторами (запозичення чи культурний вплив). Наприклад, номінативне значення слова “网” wǎng в китайській мові – мережа, сітка, а в японській це буде означати інтернет.

Внутрішня полісемія – це вид полісемії, у якому слово має різні значення в межах однієї мови. Даний вид полісемії пов’язаний з багатозначністю саме письмових знаків, оскільки слова в залежності від контексту можуть мати як різні значення, так і різне звучання. Наприклад, слово “行” у значенні ходити, звучить як xíng, а у значенні ряд – як háng.

У китайській мові зовнішня полісемія не є поширеною, оскільки всі слова в цій мові унікальні, їм важко знайти еквіваленти в інших мовах. Щодо

внутрішньої полісемії, то вона дуже поширена. Більшість значень слів залежать від контексту в якому вживаються.

1.2. Причини виникнення полісемії

Полісемія – явище, коли одне слово має різні значення, які можуть бути як подібними, так і різними. Багато науковців, такі як: Ге Бенъ-Ї, Ф. О. Нікітіна, Н. А. Ляшук та інші, досліджували питання виникнення з полісемії у різних сферах та під різними точками погляду.

Багато років дослідники розробляли різноманітні дослідження та припущення стосовно причин виникнення полісемії в різних мовах. Переважно вони всі пов’язані з історією та розвитком мови. Ми можемо розглянути причини виникнення полісемії з різних точок: полісемія, яка виникла із запозичень; полісемія, яка виникла через соціальні зміни; полісемія, яка виникла в результаті перенесення за функцією.

Через те, що мови співіснують, часто слова однієї мови мають вплив на слова іншої, тому й виникають запозичення. Окрім цього запозичення також є причиною виникнення полісемії. Наприклад, номінативним значенням слова “天” tiān – небо, але через вплив запозичень мови, в якій провідною релігією є християнство, це слово набуло також і значення Бог. У китайській мові запозичення не мають провідної ролі, але все ж існують, тому часто потрібно звертати особливу увагу на контекст у якому вживається слово, щоб зрозуміти його значення.

Полісемія може виникати не лише через вплив запозичень, а також і у результаті соціальних змін, які впливають на використання та сприймання слів. Дуже часто соціальні зміни впливають на появу нових термінів, які стосуються технологій, професій, а також різних аспектів життя. Наприклад, відома мобільна платформа, якою користують більшість людей для спілкування, “微信” wēixìn – ВіЧат, але первинне значення цього слова – маленьке повідомлення, інформація. З вищесказанного стає зрозуміло, що соціальні зміни створюють потребу утворення нових значень для нових слів.

Перенесення за функцією – процес перенесення значень слів, на основі подібності функцій предметів, навіть якщо вони мають різний зовнішній вигляд. Звичайно в результаті цього явища виникає полісемія. Прикладом цього явища в китайській мові може бути слово “腿” tuǐ – людська нога, її функціональність – забезпечення опори, тому ніжка стола, яка має таку ж функцію, у китайській мові – “桌腿” zhuōtuǐ.

Сучасний світ багатогранний, тому дуже часто виникають нові поняття, явища та предмети, щоб обмежити використання мовних знаків у всіх мовах існує полісемія. На виникнення полісемії впливає багато різних чинників, які поділяють на дві групи: екстралінгвістичні причини та власне лінгвістичні причини. (Біян, 2012, с. 184)

Екстралінгвістичні причини поєднують в собі всі зміни, які відбуваються в реальній дійсності. Сюди належать економічні, соціальні, суспільно-політичні, технологічні, культурні, історичні процеси. Такі процеси створюють потребу у використанні наявних слів в інших значеннях. Також у цю групу відносять позамовну підгрупу причин. Із самої назви зрозуміло, що чинники які впливають на розвиток значень слів, не пов'язані з мовою. До цієї підгрупи належать такі чинники: розвиток процесів пізнання навколишнього середовища(відкриття нових знань та понять), повторне дослідження наявних понять та систематизація й узагальнення знань про реальність. (Біян, 2012, с. 184)

Власне лінгвістичні причини стосуються мовних термінів, особливостей та процесів, які відбуваються в мові. До цієї групи можна віднести такі чинники: морфологічні особливості китайської мови, семантичні зміни, фразеологізми (成语 Chéngyǔ) та вплив запозичень. (Біян, 2012, с. 184)

Кожний науковець розглядає причину виникнення багатозначних слів з різних сторін та приділяє цьому особливу увагу. Ф. О. Нікітіна зазначила, що важливою причиною утворення полісемії також є синтез наук, а також перетин певних частин, або галузей наук. (Краснопольська, 2010, с. 364) Тому

продовжуючи тему перетину наук Н. А. Ляшук виділяє такі причини виникнення багатозначності:

1. Схильність науковців до введення нових термінів без вагомих підстав. Зазвичай ця причина зумовлена зміною наукової парадигми в лінгвістиці, оскільки в китайській мові існує велика кількість гомофонних слів (слова, які звучать однаково, але мають різні значення), то часто це призводить до проблем з розумінням тексту. Окрім цього нові терміни переважно не наділені конкретною семантикою, тому можуть вживатися в різних контекстах, тим самим набуваючи нових значень. (Ляшук, 2011а, с. 324)

2. Процес термінологізації. Цей процес характеризується появою нових термінів (через вагові причини), або повторне використання наявних термінів, понять. Дана причина зумовлена тим, що велика кількість лінгвістичних термінів утворена на основі загальноживаних слів. У сучасній китайській мові процес термінологізації доволі поширений, оскільки відбувається зближення зв'язків із західними країнами. Оскільки виникають проблеми із перекладом іншомовних слів, лінгвісти використовують повторно відомі терміни, тим самим утворюється полісемія. (Ляшук, 2011а, с. 324)

3. Функціонування терміна. Як і зазначалося раніше у китайській мові, окрім виникнення нових термінів, можуть використовуватися наявні терміни повторно. У такому разі потрібно особливу увагу звертати на контекст у якому використаний термін. Також нові терміни, поняття набувають нових значень протягом часу еволюції мови та використання їх у різних контекстах. Також функціонування терміну зумовлене частим прирошенням нових значень у дискурсі. (Ляшук, 2011а, с. 324)

Н.А. Ляшук зазначає, що ще однією причиною виникнення полісемії в мовах є труднощі, які виникли у процесі визначення абстрактних лінгвістичних термінів і понять. У процесі самого визначення понять часто відбувається розмиття їх значень та меж. Відсутність чіткої вказівки на номінативне значення у лінгвістичному терміні є свідченням цього. (Ляшук, 2011b, с. 115)

На виникнення нових значень у слові впливає дуже багато чинників, які за своєю природою різні, тому дуже часто значення слово можливо зрозуміти лише через контекст, що й призводить до непорозумінь. Велика різноманітність сфер життя відіграє важливу роль в утворенні полісемії, тому причини виникнення полісемії через різні сфери включають: соціокультурні причини, технічні причини та етимологічні причини.

Соціокультурні причини пов'язані з тим, що дуже часто люди, незважаючи на те, що живуть в одній країні, вживають певні слова у різних значеннях та контекстах. Це стається через те, що існують різні культури та соціальні класи.

Технічні причини включають в себе утворення нових технологій та розробку нових засобів. Саме ці причини впливають на розширення значень наявних слів, а також можуть утворювати нові слова, від яких пізніше утворюються нові значення.

Етимологія – це розділ лінгвістики, яка вивчає походження слів, а також їх історію. Це явище може впливати на розширення значень слів. Етимологічні причини також утворюють полісемію через вплив інших мов та культур.

Як і зазначалося сучасний світ дуже різноманітний, тому різні сфери діяльності також можуть робити вплив на значення слів, які утворюються, або на ті, які вже існують. У юридичній сфері Ге Бенґ-Ї, опираючись на власні дослідження, виділив кілька основних причин, які призвели до появи полісемії, або багатозначності: розширення значень слова, метафора, метонімія та спеціальне звуження значень. (М. Ю. Мороз, 2021, с. 76)

Розширення значень слова (引申法 yǐnshēn fǎ) – це процес, у результаті якого слово набуває нових значень, нові значенням можуть бути як пов'язані, так і непов'язані з номінативним значенням. Розширення значень відбувається через розвиток мови, взаємодії з іншими мовами, використання слова в різних контекстах та еволюцію культури. Наприклад, еволюція слова “家” jiā: спочатку його використовували у значенні дім, стосовно людей “家人” jiārén – члени сім'ї,

однак згодом його почали використовувати у контекстах: меблі 家具 jiājù, домашнє завдання 家庭作业 jiāting zuòyè і тд.. (М. Ю. Мороз, 2021, с. 76)

Метафора (借喻法 jièyù fǎ) – це процес, у якому певні слова (словосполучення) можуть передавати сутність певних явищ через інші явища, тому що між ними є схожість чи контрастність, тобто перенесення за ознакою подібності. Окрім цього М. П. Кочерган вважає, що метафора являється захованим порівнянням. (Кочерган, 2000, с. 195) Також є припущення, що слова, які утворені за допомогою метафори, в основному пов’язані з предметами, що стосуються світу та людей. Наприклад, термін “热点” rèdiǎn пряме значення слова – гаряча точка, також так називають регіон збройного конфлікту. (М. Ю. Мороз, 2021, с. 76)

Метонімія (借代法 jièdài fǎ) – це процес перенесення ознаки одного явища на інше через суміжність. Тобто на основі тісного зв’язку метонімія має місце в тих словах, що позначають одну групу явищ, а також у поняттях які пов’язані між собою просторовими часовими та причинно-наслідковими зв’язками тому дуже часто виділяють такі види метонімії: метонімія часу (заміна назв подій за часом), метонімія місця (заміна назв предметів за місцем), метонімія матеріалу (заміна предметів за місцем матеріалу), метонімія належності (заміна назв предметів із зазначенням засновника). Наприклад, у слова “头脑” tóunǎo номінативне значення – мозок, голова, однак це слово часто може використовуватися замість слова “思想” sīxiǎng – ідеї, думки. (М. Ю. Мороз, 2021, с. 76-77)

Спеціальне посилення, або звуження значень (特指法 tè zhǐfǎ) – це процес, у результаті якого номінативне значення слова набуває більшої конкретики у згначенні. Наприклад, у слова “喜事” xǐshì номінативне значення – радісна подія, але з часом еволюції мови це слово набуло нового значення – весілля, оскільки воно є одним із видів радісних подій. (М. Ю. Мороз, 2021, с. 77)

Найчастіше слова містять в собі не одну причину багатозначності, а одразу кілька.

Окрім наведених вище лінгвісти також виділяють й інші причини виникнення явища багатозначності. Однією з таких причин є те, що людина дуже часто емоційно відображає навколишній світ через вираження кількох значень одним словом. У китайській мові, як і в інших мовах, існують слова, які мають не пряме значення, а й конотативне, яке виникло на основі виникнення в людини емоцій та асоціацій.

Ще розпочинаючи з XIX століття у лінгвістиці існувало дві ідеї, які були основними:

- зазвичай значення слів варіюються в залежності від комунікативної ситуації, або контексту;
- утворенні поняття можуть бути відповідниками іншим новим значенням.

Висновки до розділу 1

Узагальнюючи викладений матеріал стосовно теоретичних засад дослідження полісемії в китайській мові у першому розділі можна сказати, що у двох підпунктах ми зробили детальний розбір цієї теми. Також зрозуміли, що полісемія слів є важливою складовою кожної мови, оскільки відображає багатогранність усіх слів.

У першому підпункті, ми дали поняття полісемії, стосовно різних наукових точок зору та зрозуміли, що дане явище утворилося ще багато років тому, і розвивалося разом із мовою. Полісемія включає в себе наявність у слові декількох значень, які залежать від контексту вживання. Також ми дослідили, що на початку утворення слово є номінативним, тобто те, яке має лише одне значення, але з часом значення слів розширюються через різні впливи. Значення слів можуть мати між собою різні зв'язки: радіальні, ланцюгові та складні. Окрім зв'язків між значеннями слів також може існувати різна залежність. Зазвичай додаткові значення виникають через схожість предметів чи явищ за характеристиками чи функціональністю. Також нові значення можуть виникати через три закони: закон звуження, розширення та зміщення. У першому розділі ми також навели приклади того, що використання слів в різних граматичних

структурах впливає на утворення різних семантичних категорій: лексичну семантику, граматичну семантику та лексично-граматичну семантику.

У другому підпункті ми дослідили причини виникнення полісемії і зрозуміли, що протягом років науковці намагалися розробити різні дослідження та припущення, які стосувалися причин виникнення багатозначності у словах китайської мови. Основними причини виникнення полісемії лінгвісти виділяють: полісемія, яка утворилася через соціальні зміни, вплив іншомовних слів та в результаті перенесеть. Також ми дізналися, що чинники, які впливають на виникнення багатозначності поділяють на дві основні групи: екстралінгвістичні причини та власне лінгвістичні причини. Окрім цього довели думку, що різні соціальні сфери життя теж мають вагомий вплив на розширення значень слів. Наприклад, у юридичній сфері виділяють такі чинники, які привели до появи полісемії: розширення значень слова, метафора, метонімія та спеціальне звуження значень.

Під час проведення дослідження ми також зрозуміли, що тема полісемії в китайській мові вимагає ретельного аналізу посилаючись як на нові дослідження, так і давні. Також аналіз цієї теми має важливе значення для розуміння мови та культури Китаю. Більшість значень полісемії є зрозумілими із самого контексту.

РОЗДІЛ 2. КОНТЕКСТУАЛЬНИЙ АНАЛІЗ ПОЛІСЕМІЧНИХ СЛІВ ТА ВИРАЗІВ НА МАТЕРІАЛАХ ПРОМОВ СІ ЦЗІНПІНЯ

Як було зазначено в попередньому розділі, полісемія, або багатозначність – це наявність у слів та виразів кількох різних або споріднених значень. (джерело) Дуже часто неправильне вживання багатозначних слів та виразів у контексті створює непорозуміння та змінює зміст тексту. Тому вивчення методів та етапів

визначення полісемічних слів та виразів на матеріалах промов політичних лідерів допоможе нам розуміти в якому контексті вживаються ці слова.

Відомою постаттю, промови якого містять велику кількість полісемічних слів та виразів, є Сі Цзінпін. Під час промов Сі Цзінпіна, слухачі детально аналізують контекст, щоб дібрати потрібні значення до багатозначних слів, для розуміння повного змісту.

У цьому розділі розглянемо етапи та методи, які допоможуть виокремити полісемічні слова та вирази із контексту. Також аналізуючи промови Сі Цзінпіна ми зможемо побачити, що явище полісемії є характерним для більшості китайських слів.

Для визначення багатозначних слів та виразів, потрібно використовувати певну послідовність, яка зможе застосовуватися до усіх матеріалів. Тож можемо виокремити п'ять етапів, які допоможуть нам у подальшій роботі:

1. Збір матеріалів. Під час цього етапу відбувається детальний аналіз всіх китайських джерел, у яких містяться промови Сі Цзінпіна на різну тематику.

2. Після збору матеріалів відбувається застосування одного із методів, які допоможуть нам у визначенні полісемічних слів та виразів у контексті.

3. Наступним важливим етапом є робота із словниковими значеннями слів. На цьому етапі ми зможемо визначити первинне та похідні значення полісемічних слів та виразів.

4. У китайській мові синтаксис має велике значення, тому перевірка синтаксису слів є одним із ключових етапів.

5. І заключним етапом є аналіз самого контексту.

Вивчення методів визначення багатозначних слів та виразів є важливим аспектом для розуміння явища полісемії в китайській мові. Усі методи різняться між собою, оскільки залежить від підходу, який застосовується при вивченні та розумінні мови. Загалом можна видалити п'ять головних методів визначення полісемічних слів та виразів: метод аналізу контексту, метод аналізу синтаксичних зв'язків, метод словникового аналізу, метод вивчення контекстуальних асоціацій та метод аналізу ієрогліфів.

Одним із найпоширеніших методів у визначенні полісемії є метод аналізу контексту. Даний метод є основним, оскільки за допомогою нього здійснюється розбір слів та виразів безпосередньо в самому контексті речення, абзацу або всього тексту, щоб дібрати потрібне значення. У цьому методі, під час визначення багатозначних слів та виразів, потрібно брати до уваги лексичний та граматичний контекст, а також зв'язки між словами в реченні.

Метод аналізу синтаксичних зв'язків також є актуальним, та часто використовується, оскільки синтаксис має важливе значення в китайській мові. Даний метод ґрунтується на дослідженні зв'язків між словами в реченні. Дуже часто бувають випадки, коли слово може виступати в реченні як іменником, так і прикметником, а метод аналізу синтаксичних зв'язків допомагає нам дібрати потрібне значення, яке зробить зміст тексту зрозумілим та повним.

У порівнянні із зазначеними вище методами, метод словникового аналізу є не таким поширеним, оскільки вимагає уважного вивчення. Із самої назви методу зрозуміло, що розбір тексту відбувається за допомогою словника, у якому дуже часто містяться пояснення стосовно вживання певних значень багатозначних слів. Окрім пояснень, там також можуть бути розміщені приклади вживання полісемічних слів, проаналізувавши які, ми зможемо дібрати потрібне значення багатозначного слова для чіткого змісту.

Метод вивчення контекстуальних асоціацій є характерним для китайської мови, оскільки вимагає знань не лише в області мови, а й в культурі, історії та народних звичаях Китаю. Даний метод ґрунтується на аналізі текстів, які містять певні особливості, а саме полісемічні слова, які можуть вживатися в дуже різних контекстах. Із самої назви зрозуміло, що велику роль в цьому методі відіграє асоціація. Прочитавши сам текст, ми визначаємо головну думку тексту, що й допомагає в подальшому дібрати потрібне значення до полісемічного слова або виразу, яке чітко підкреслить зміст.

І останній метод аналізу ієрогліфів є одним із найдавніших методів, і у порівнянні із попередніми методами є не таким актуальним. Однак він не втрачає популярності серед іноземців, які вивчають китайську мову. Цей метод

характеризується розглядом ієрогліфів спочатку окремо, а тоді в контексті, що дозволяє нам визначити номінативне значення слова та похідні значення. Під час аналізу кожного ієрогліфа окремо, ми можемо розглядати його походження і час виникнення. Метод аналізу ієрогліфа також включає розгляд будови ієрогліфів, а саме графем із яких він складається, що дозволяє нам вивести номінативне значення слова.

Як зазначалося в першому розділі, китайська мова являється однією із найдавніших мов у світі, вона має багату культуру та історію. Усі слова протягом розвитку китайської мови набували нових значень, через появу нових предметів та явищ, у результаті чого і виникла полісемія, або багатозначність. Тому щоб детально зрозуміти які значення має слово чи вираз, та в яких випадках ці значення вживаються, потрібно провести аналіз багатозначних слів та виразів.

Аналіз полісемічних слів та виразів передбачає не лише класифікацію, а й вивчення їх у контекстуальному вживанні та розрізнення їх значень. Окрім цього аналіз допомагає нам зрозуміти різноманітність багатозначних слів, а також збагачує словниковий запас та впливає на точність і зрозумілість вираження думок та ідей.

Тож розпочнемо аналіз багатозначних слів та виразів за типами полісемії для більшої зручності. Пригадаймо, що полісемія має такі типи: радіальний тип, ланцюговий тип та складний тип (або радіально-ланцюговий).

2.1. Аналіз полісемічних слів та виразів із радіальним типом полісемії на матеріалі промов Сі Цінпіна

“2022 年，我们胜利召开党的二十大，擘画了全面建设社会主义现代化国家、以中国式现代化全面推进中华民族伟大复兴的宏伟蓝图，吹响了奋进新征程的时代号角。...这一年发生的地震、洪水、干旱、山火等自然灾害和一些安全事故，让人揪心，令人难过，但一幕幕舍生取义、守望相助的场景感人至深，英雄的事迹永远铭记在我们心中。”(习近平系列重要讲话数据库, 2023)

“У 2022 році ми успішно провели партійний 20-й Всекитайський з'їзд комуністичної партії, визначивши грандіозний план комплексної побудови

сучасної соціалістичної країни та сприяючи великому відродженню китайської нації за допомогою модернізації в китайському стилі, що звучить, як заклик епохи до нових подорожей... Стихійні лиха, такі як землетруси, повені, посухи, лісові пожежі та деякі інциденти з безпекою, які сталися цього року, змусили людей хвилюватися та страждати, але сцени віддачі життя за праведність і допомогу один одному були глибоко зворушливими, і вчинки героїв завжди будуть закарбуватися в наших серцях.”

Слово 胜利 (shènglì) у наведеному контексті вживалося у значенні успішно, окрім цього, це слово також має значення : перемагати, а також у деяких випадках зірковий час; похідні значення не пов'язані між собою, тому 胜利 (shènglì) є радіальним типом полісемії. Наступним словом є 擘画 (bǎihuà), яке в промові має значення: визначати, окрім цього 擘画 (bǎihuà) має ще такі значення: намалювати, планувати, визначати; між значеннями слова немає зв'язку, отже слово є прикладом радіального типу полісемії. 蓝图 (lántú) у контексті вживалося під значенням: план, але також воно має значення: синька, ці два значення не мають нічого спільного, а отже не мають зв'язку, тому тип полісемії у цього слова – радіальний. 安全 (ānquán) – радіальний тип, значення цього слова не мають зв'язку, оскільки це слово є ядром від якого утворюються інші; у контексті дане слово вживається у значенні: безпека, але також є й інші значення, які залежать від контексту вживання: фізична безпека, фінансова безпека, національна безпека і тд.. 场景 (chǎngjǐng) також є прикладом ядра радіального типу полісемії, значення даного слова не мають логічного зв'язку; у промові слово вжите у значенні: сцена, також можуть бути інші значення, наприклад: картина, епізод, видовище та ін.

“亚太过去几十年经济快速增长，得益于和平稳定的环境。一个重要启示就是相互尊重、团结合作，遇到事情大家商量着办，寻求最大公约数。我们应该坚持共同、综合、合作、可持续的安全观，尊重各国主权、领土完整，不干涉别国内政，尊重各国人民自主选择的发展道路和社会制度，重视各国合理安

全关切，通过对话协商以和平方式解决国家间的分歧和争端。我们要积极参与全球治理，推动国际秩序朝着更加公正合理的方向发展，为亚太和世界和平稳定提供保障。”(习近平系列重要讲话数据库, 2022)

“Швидке економічне зростання в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні за останні кілька десятиліть сприяло мирній та стабільній ситуації. Важливим джерелом натхнення є взаємна повага, солідарність і співпраця, кожен обговорює та вирішує речі, коли стикається з проблемами, і шукає найбільшого спільного дільника. Ми повинні дотримуватися концепції спільної, всеосяжної, співробітницької та сталої безпеки, поважати суверенітет і територіальну цілісність усіх країн, не втручатися у внутрішні справи інших країн, поважати шлях розвитку та соціальну систему, самостійно обрані народами, усіх країн, звертати увагу на законні проблеми безпеки всіх країн і вирішувати проблеми шляхом діалогу та консультацій, а також мирне врегулювання розбіжностей і суперечок між націями. Ми повинні брати активну участь у глобальному управлінні, сприяти розвитку більш справедливого та розумного міжнародного порядку та забезпечувати гарантії миру та стабільності в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні та в усьому світі.”

Слово 经济 (jīngjì) у наведеному контексті вживається в значенні економічний, але окрім цього значення можуть бути і інші, наприклад: матеріальне становище, керувати, матеріальний; значення не мають смислового зв'язку, тому це слово є радіальним типом полісемії. Наступне слово 启示 (qǐshì) теж відноситься до радіального типу полісемії, оскільки його значення не схожі та не мають логічного зв'язку; контекстуальне значення: натхнення, інші значення: вказувати, внушати, просвітлення. Контекстуальне значення слова 综合 (zōnghé): всеосяжний, не має зв'язку із іншими значеннями: комбінувати, комплекс, синтезувати ті інші, отже це радіальна полісемія. 社会制度 (shèhuì zhìdù) у цьому контексті дане слово має значення: соціальна система, але також можуть бути такі значення: соціальний устрій, громадська система, громадський устрій; тож із цього можна зробити висновок, що значення

відрізняються, отже це слово відноситься до радіального типу полісемії. У наведеному контексті слово 和平 (héping) має таке значення: мирний, також це слово може мати і інші значення, які не пов'язані між собою: тихий, гармоніювати; отже це радіальний тип. Радіальна полісемія також прослідковується в слові 分歧 (fēnqí), оскільки контекстуальне значення: розбіжності, не має смислового зв'язку із іншими значеннями: розгалуження, дивергенція. І останнє слово 方向 (fāngxiàng), яке вжите в значення: порядок, також є радіальним, оскільки його значення не мають зв'язків.

“要积极发展全过程人民民主，坚持党的领导、人民当家作主、依法治国有机统一，健全人民当家作主制度体系，实现人民意志，保障人民权益，充分激发全体人民的积极性主动性创造性。”(习近平系列重要讲话数据库, 2023b)

“ Ми повинні активно розвивати народну демократію протягом всього процесу, дотримуватися органічної єдності партійного керівництва, народного господарювання країни, верховенства права, вдосконалювати систему народного господарювання країни, реалізовувати волю народу, захищати права та інтереси людей, всебічно стимулювати ентузіазм, ініціативу та творчість усіх людей.”

У цьому контексті слова: 积极 (jījí), 作主 (zuò zhǔ), 制度 (zhìdù), 保障 (bǎozhàng), 激发 (jīfā), усі мають радіальний тип зв'язку, оскільки значення слів не мають смислового зв'язку. У слова 积极 (jījí) контекстуальне значення: активно, інші його значення: конструктивний, творчий. Контекстуальне значення слова 作主 (zuò zhǔ): господар, але окрім цього значення є й інші: брати на себе ініціативу, давати пораду. Слово 制度 (zhìdù) у наведеному контексті вжите в значенні: система, але також є й інші значення: порядок, інститут, закон. 保障 (bǎozhàng) контекстуальне значення: захищати, інші значення: гарантувати, зміцнення. І останнє слово в цьому контексті 激发 (jīfā) у цьому контексті має значення: стимулювати, додаткові значення: розхвилюватися, дзвінкий.

2.2. Аналіз полісемічних слів та виразів із ланцюговим типом полісемії на матеріалі промов Сі Цзінпіна

“面对现代化进程中遇到的各种新问题新情况新挑战，政党要敢于担当、勇于作为，冲破思想观念束缚，破除体制机制弊端，探索优化方法路径，不断实现理论和实践上的创新突破，为现代化进程注入源源不断的强大活力。要携手推进全球治理体系改革和建设，推动国际秩序朝着更加公正合理的方向发展，在不断促进权利公平、机会公平、规则公平的努力中推进人类社会主义现代化。” (习近平系列重要讲话数据库, 2023c)

“Перед обличчям різноманітних нових проблем, нових ситуацій та нових викликів, що постають у процесі модернізації, політичні партії повинні наважитися взяти на себе відповідальність і діяти сміливо, прорвати шляхи ідеологічного підходу, знищити системи та механізми недоліків, досліджувати методи оптимізації шляхів, постійно досягати інноваційних проривів у теорії та практиці та вводити постійний потік потужної життєвої сили в процес модернізації. Потрібно співпрацювати, щоб сприяти реформуванню та розбудові системи глобального управління, сприяти розвитку міжнародного порядку в більш справедливому та розумному напрямку, а також сприяти модернізації людського суспільства шляхом постійних зусиль, спрямованих на просування справедливих прав, справедливих можливостей і справедливих правил.”

情况 (qíngkuàng) є прикладом ланцюгового типу, оскільки значення поєднанні між собою смисловим зв'язком; у контексті значення: ситуація, інші значення: обстановка, стан, умови. У контексті слово 担当 (dāndāng) має значення: брати на себе відповідальність, також можуть бути і інші значення, наприклад: покладати на себе, справлятися, виконувати; можемо помітити, що значення поєднанні смислом, отже це ланцюговий тип полісемії. 束缚 (shùfù) також є прикладом ланцюгового типу, оскільки у контексті воно вживається у значенні: кайдани, а інші значення: зв'язувати, скувати, приборкати, тобто між значеннями прослідковується логічний зв'язок. 改革 (gǎigé) – приклад ланцюгової полісемії, оскільки значення із контексту: реформувати та додаткові значення: оновлювати, виправляти, мають логічний зв'язок. І слово 促进 (cùjìn)

є також ланцюговою полісемією, оскільки значення мають логічний зв'язок; контекстуальне значення: сприяти, а також інші значення: заохочувати, прискорювати.

“...为此，我提出全球安全倡议，目的是同大家一道，弘扬联合国宪章精神，本着安全不可分割原则，**坚持**共同、综合、合作、可持续的安全观，倡导通过谈判消弭冲突，通过协商化解争端，**支持**一切有利于和平解决危机的努力。各位同事！**粮食**、能源安全是全球发展**领域**最紧迫的挑战。当前危机根源不是生产和需求问题，而是**供应链**出了问题，国际合作受到干扰。” (习近平系列重要讲话数据库, 2022a)

“... Тому я висунув Ініціативу глобальної безпеки, мета якої полягає в тому, щоб співпрацювати з усіма, щоб просувати дух Статуту ООН, заснованого на принципі неподільної безпеки, дотримуватися спільної, всеосяжної, кооперативної та стійкої концепції безпеки, і виступати за усунення конфліктів шляхом переговорів і вирішення спорів шляхом консультацій, підтримувати всі зусилля з вирішення кризи мирним шляхом. Дорогі колеги! Продовольча та енергетична безпека є найактуальнішими викликами у сфері глобального розвитку. Дорогі колеги! Продовольча та енергетична безпека є найактуальнішими викликами у сфері глобального розвитку. Основною причиною кризи є не проблеми з виробництвом і попитом, а проблеми з ланцюгом поставок і порушенням міжнародного співробітництва.”

Прикладом ланцюгової полісемії є слово **坚持** (jiānchí), контекстуальне значення якого: дотримуватися, додатковими значеннями є: утримувати, наполегливо відстоювати; між наведеними значеннями прослідковується чіткий логічний зв'язок. Зв'язок між значеннями прослідковується у слові **支持** (zhīchí), яке є прикладом ланцюгової полісемії; у контексті це слово має значення: підтримувати, додаткові значення: допомога, виконувати. У слова **粮食** (liángshí) контекстуальне значення є: продовольчий, іншими значеннями є: зерно, зерновий, а також харчовий; у цьому слові чітко видно зв'язок між значеннями, отже це ланцюговий тип полісемії. **领域** (lǐngyù) прослідковується зв'язок між

усіма значеннями, тому це слово є ланцюговим типом полісемії; значення із контексту: сфера, значення, які утворюють зв'язок із іншими значеннями: область, територія, аспект. Також у слові 生产 (shēngchǎn) є ланцюговий зв'язок, оскільки контекстуальне значення: виробництво, та додаткові значення: народжуватися, виготовляти, мають чітко виражений логічний зв'язок. Навіть у виразі 供应链 (gōngyìngliàn), що в контексті означає: ланцюг поставок, є ланцюговий тип полісемії, адже усі його додаткові значення: графік, глобальне постачання, мають смисловий зв'язок.

“疫情发生后，我多次提出，要在**做好**疫情防控工作的同时，放眼**长远**，总结**经验**，吸取教训，针对疫情防控中暴露出来的问题和不足，抓紧补短板、堵漏洞、强弱项。”(习近平系列重要讲话数据库, 2020)

“ Після спалаху епідемії я неодноразово пропонував, що, підготувавши роботу з профілактики епідемії та контролю над нею, ми повинні дивитися далеко, узагальнювати досвід, виносити уроки та вирішувати проблеми та недоліки, виявлені в профілактиці та контролі епідемії, а також приділяти увагу тому, щоб компенсувати недоліки, закрити лазівки, а також сильні та слабкі сторони. ”

І в останньому уривку промови слово 提出 (tíchū) у контексті вживається в значенні: пропонувати, інші значення: пред'являти, висувати; між цими значеннями можна прослідкувати зв'язок, отже це ланцюгова полісемія. 做好 (zuòhǎo) є прикладом ланцюгової полісемії, оскільки між значеннями слова прослідковується міцний смисловий зв'язок; значення із контексту: підготувати, додаткові значення: зробити добре, зібрати. У слові 长远 (chángyuǎn) між контекстуальним значенням: далеко, та значеннями: віддалений, довгостроковий, існує тісний зв'язок, отже дане слово є теж прикладом ланцюгової полісемії. Контекстуальне значення слова 经验 (jīngyàn): досвід, інші значення: досвідчений, випробовувати, між значення прослідковується смисловий зв'язок, отже це слово також є прикладом ланцюгового типу полісемії.

2.3. Аналіз полісемічних слів та виразів із складним типом полісемії на матеріалі промов Сі Цзінпіна

“古人说：“成其身而天下成，治其身而天下治。”党的十八大以来，我经常讲跳出历史周期率问题，这是关系党千秋伟业的一个重大问题，关系党的生死存亡，关系我国社会主义制度的兴衰成败。”(习近平系列重要讲话数据库, 2023b)

“Пращури казали: “Коли буде сформоване тіло, буде сформовано світ; коли керують тілом, то керують світом”. Після 18-го Національного з’їзду Комуністичної партії Китаю я часто говорив про проблему виходу з історичного циклу, це головне питання, яке впливає на велику справу партії протягом тисячоліття, буття партії, на успіх чи поразку соціалістичної системи в нашій країні.”

Слово 成 (chéng) має складний тип полісемії (радіально-ланцюговий), адже значення цього слова містять як радіальні зв’язки, так і ланцюгові; значення із контексту: сформований, похідні значення: весь, звершуватися, перетворюватися, досконалий. Контекстуальне значення слова 历史 (lìshǐ): історичний, інші значення: історія, біографія, минулий; ми можемо помітити, що тут присутній як радіальний, так і ланцюговий зв’язок, отже це складний тип полісемії. Слово 周期率 (zhōuqīlǜ), яке у контексті має значення: цикл, є складним типом полісемії, оскільки зв’язки між додатковими значеннями: періодична норма, коефіцієнт циклічності, є радіальними та ланцюговими. Ще одним словом, який представляє складний тип полісемії - 重大 (zhòngdà); контекстуальне значення слова: головний, інші значення: важливий, важкий, серйозний, значний.

“实现中华民族伟大复兴的梦想，需要海内外中华儿女共同奋斗。我们要巩固和发展最广泛的爱国统一战线，齐众心、汇众力、聚众智，形成同心共圆中国梦的强大合力！”(习近平系列重要讲话数据库, 2022c)

“Здійснення мрії про велике відродження китайської нації вимагає спільних зусиль китайських синів і дочок вдома та за кордоном. Ми повинні консолідувати та розвивати найширший патріотичний єдиний фронт, об'єднати наші серця, об'єднати наші сили та зібрати нашу мудрість, щоб сформувати потужну спільну силу для спільної реалізації китайської мрії!”

Слово 复兴 (fùxīng) у наведеному контексті має таке значення: відродження, також це слово має й інші значення, наприклад: розцвісти, ренесанс; можна помітити, що між певними значеннями є зв'язок, що вказує на ланцюгову полісемію, а є й ті, які не мають смислового зв'язку, що вказує на радіальну полісемію, тому це слово є представником складного типу полісемії. Наступне слово 共同 (gòngtóng) має значення: спільний, інші значення: однаковий, загалом, об'єднаний; у цьому випадку теж прослідковується складний тип полісемії. Контекстуальне значення слова 广泛 (guǎngfàn) : широкий, також можуть бути і інші значення: обширний, асортимент, що також вказує на наявність як радіальної полісемії, так і ланцюгової, тобто це слово відноситься до складної полісемії. У слова 汇 (huì) є багато значень, наприклад, у цьому контексті вживається в значенні: об'єднувати, але також є й інші значення: збиратися, вид, клас, сорт; між певними значеннями існує зв'язок, а між деякими ні, що й вказує на складний тип полісемії. Слово 形成 (xíngchéng) у даному контексті означає: формувати, з іншими значеннями утворюю складний тип полісемії; додаткові значення: освіта, складати.

“我们党领导人民制定的宪法，集中了人民智慧，体现了全体人民共同意志，实现了党的主张和人民意志高度统一，克服了一切旧宪法只代表少数人意志、为少数人利益服务的弊端，因而得到最广大人民拥护和遵行，具有显著优势、坚实基础、强大生命力。”(习近平系列重要讲话数据库, 2022c)

“Конституція, ухвалена нашою партією під керівництвом народу, сконцентрувала мудрість народу, втілила спільну волю всього народу, досягла високого ступеня єдності між пропозиціями партії та волею народу та пододала всі недоліки старої конституції, яка лише представляла волю кількох людей і

служила інтересам кількох людей, тому її підтримує і дотримується переважна більшість людей, і вона має значні переваги, міцну основу та сильну життєву силу.”

У цьому уривку ми знайшли такі слова, які відносяться до складного типу полісемії: 集中 (jízhōng), 体现 (tǐxiàn), 实现 (shíxiàn), 克服 (kèfú), 优势 (yōushì). У цих словах присутні зв'язки між значеннями слова (ланцюговий зв'язок), а також між деякими значення зв'язок відсутній (радіальний зв'язок). Контекстуальне значення слова 集中 (jízhōng): концентруватися, інші значення: збирати, об'єднаний, концентрація. Щодо слова 体现 (tǐxiàn), то в наведеному контексті воно вживається в значенні: втілювати, окрім цього значення є й інші: виражатися, проявляти. У слова 实现 (shíxiàn) контекстуальне значення: досягати, додатковими значеннями є: реалізовувати, здійснюватися (про мрії). У контексті слово 克服 (kèfú) означає: долати, також є й додаткові значення: підкорювати, завойовувати, перебороти. І в останньому слові 优势 (yōushì) є таке контекстуальне значення, як: переваги, та інші значення: сильна сторона, домінування.

Висновок до розділу 2

У другому розділі ми використали на практиці матеріал викладений у розділі першому та дослідили явище полісемії на прикладі матеріалів промов Сі Цзінпіна. Також ми довели, що багатозначність справді є поширеним явищем в китайській мові.

У вступі до цього розділу ми вказали, що окрім самого визначення полісемічних слів та виразів, головним аспектом також є вивчення методів та етапів визначення полісемічних слів та виразів. Для більшої зручності та для розуміння послідовності визначення полісемії ми зазначили етапи, які були використанні в ході розбору матеріалів. Також ми зробили детальний опис та розбір методів визначення багатозначних слів та виразів. Загалом було зазначено п'ять методів: метод аналізу контексту, метод аналізу синтаксичних зв'язків,

метод словникового аналізу, метод вивчення контекстуальних асоціацій та метод аналізу ієрогліфів.

У наступних трьох підрозділах ми на основі промов Сі Цзінпіна застосовували набуті навички. Кожний уривок промов був детально проаналізований. Також для більш комфортного розбору полісемічних слів та виразів, ми об'єднали слова та вирази відповідно до класифікації полісемії. Отже був зроблений аналіз радіального, ланцюгового та складного типів полісемії. Ми зазначали контекстуальне значення слова (тобто те, що було використане в промові), а також додаткові значення, які має слово.

Під час проведення дослідження ми зрозуміли, що дуже часто значення, яке підходить до змісту тексту, можна визначити із самого контексту. Окрім цього, робота із усіма значеннями полісемічного слова, дозволяє нам зрозуміти це слово у всіх його контекстах та виглядах. Полісемія – справді є однією з важливих тем для вивчення китайської мови.

ВИСНОВКИ

Метою нашого дослідження було встановлення особливостей контекстуального аналізу полісемічних слів та виразів, для кращого розуміння вживання тих чи інших значень полісемічних слів. У ході дослідження ми встановили, що контекстуальний аналіз полісемічних слів та виразів є одним із найважливіших елементів для розуміння культури та мови.

Теоретична концепція курсової ґрунтується на таких положеннях:

1) Поняття явища полісемії в китайській мові. Ми зазначили, що протягом багатьох років мова та її словниковий запас зазнають великих змін, оскільки якісь поняття зникають, а якісь з'являються. Також ми з'ясували, що являє собою полісемія та навели одну із стародавніх припущень появи нових значень у словах. Окрім цього ми визначили, що вивченням даної теми займалися як китайські, так і іноземні дослідники, оскільки явище полісемії вимагає чіткого та детального розгляду;

2) Класифікація полісемічних слів та виразів відповідно до певних особливостей. Ми з'ясували, що визначення класифікацій полісемії є одним із головних аспектів вивчення даної теми, оскільки допомагає зрозуміти різноманітність значень багатозначних слів та прослідкувати зв'язок між значеннями. Тому під час дослідження ми визначили, що полісемія переважно розподіляється на три типи: радіальна, ланцюгова та складна (радіально-ланцюгова). Також ми визначили особливості похідних слів та залежність номінативного значення із вторинними (похідними). Окрім цього ми також з'ясували, що є кілька законів набуття слова нових значень: закон звуження, закон розширення і закон зміщення. Відповідно до своїх значень слова поділяються на три типи: слова лексичної семантики, слова граматичної семантики та слова лексико-граматичної семантики;

3) Причини виникнення явища полісемії в китайській мові. Під час дослідження цього положення ми з'ясували, що переважна більшість дослідників вважають, що багатозначність виникла із розвитком культури та історії. Також ми розглянули питання причин виникнення полісемії з різних точок, а саме: полісемія, яка виникла із запозичень; полісемія, яка виникла через соціальні зміни; полісемія, яка виникла в результаті перенесення за функцією. Окрім цього ми також детально розглянули припущення Н. А. Ляшук, яка визначила, такі причини виникнення: схильність науковців до введення нових термінів без вагомих підстав, процес термінологізації, функціонування терміна. Також ми з'ясували, що полісемія також може виникати через різні сфери, тому вони включають в себе: соціокультурні причини, технічні причини та етимологічні причини.

У курсовій роботі розроблено новий підхід для встановлення контекстуального аналізу полісемічних слів та виразів.

Під час виконання практичної частини ми виявили, що явище полісемії справді є поширеним та складним у китайській мові. Напочатку практичної частини для більшої зручності ми зазначили шість етапів, які допомагали нам в ході визначення полісемічних слів та виразів з контексту промови Сі Цзінпіна.

Для того щоб чітко показати типи полісемії в китайській мові, усі уривки із промов ми аналізували по групах, у залежності від різновиду зв'язків між значеннями полісемічного слова: радіальний зв'язок, ланцюговий зв'язок та складний зв'язок. Під час дослідження можна помітити, що слова із радіальною полісемією є найпоширенішими, а складний зв'язок є не таким поширеним. Також ми побачили, що значення полісемічного слова можуть бути об'єднані смисловим зв'язком, а також можуть бути дуже різними. Така варіативність між значеннями багатозначних слів ускладнює процес розуміння змісту тексту чи повідомлення.

Також під час виконання практичної частини було розроблено нову класифікацію для методів визначення полісемічних слів та виразів із контексту. Загалом ми визначили п'ять різновидів: метод аналізу контексту, метод аналізу синтаксичних зв'язків, метод словникового аналізу, метод вивчення контекстуальних асоціацій та метод аналізу ієрогліфів. Під час аналізу ми помітили, що метод аналізу контексту та метод синтаксичних зв'язків є найефективнішими, оскільки допомагають швидко проаналізувати контекст та зв'язки між словами у реченні. Що стосується методу словникового аналізу, то він є застарілим, оскільки у словниках часто не вказують всіх значень слова, що й призводить до неправильного розуміння тексту чи повідомлення, але даним методом досі користуються іноземці, які вивчають китайську мову, для того щоб зрозуміти основу.

Установлено, що контекстуальний аналіз промов Сі Цзінпіна дозволив нам виділити певні види полісемічних слів та провести аналіз їх значень. Наприклад, слово 胜利 (shènglì) у контексті промови Сі Цзінпіна вживається у значенні: успішно, але окрім цього дане слово має й інші значення, які не мають смислового зв'язку: перемагати, зірковий час; тобто дане слово відноситься до радіальної полісемії. Щодо слова 生产 (shēngchǎn), то тут ми прослідкували зв'язок між його контекстуальним значенням: виробництво, та додатковими значеннями: народжуватися, виготовляти, що й вказує на ланцюговий тип

полісемії. А також ми з'ясували, що слово 集中 (jízhōng) належить до складної полісемії, оскільки між значенням із контексту: концентруватися та іншими значеннями: збирати, об'єднаний, концентрація, є як радіальний, так і ланцюговий тип полісемії.

Подальші дослідження будуть пов'язані з вивченням класифікації полісемії відповідно до різних факторів та аспектів, а також їх особливостей вживання у контексті. Також ми можемо збільшити кількість матеріалів для аналізу, до прикладу, використати інші тексти або контексти інших авторів. Окрім цього можливим напрямком дослідження також є співставлення результатів аналізу полісемічних слів та виразів у різних мовах. Усі ці напрями дослідження допоможуть нам покращити наше розуміння явища полісемії.

论文摘要

随着历史文化的发展，语言也在发展。每个单词在其起源时只有一个含义，但随着语言的发展，单词获得了多种含义。同样有趣的是，没有一种语言不存在多义现象，汉语也不例外。

多义词是一个词具有多种含义的属性，这些含义既可以相互关联也可以相互不同。多义词的一个优点是你不需要创造新词，你可以给一个已知的词添加额外的含义。

本课程致力于学习习近平讲话材料中多义词的语境分析。该主题的相关性在于，多义词是词汇学的主要问题之一，而上下文分析有助于理解不同上下文中单词和表达的含义。该工作的目的是研究多义词的判断方法，以及识别和分析习近平讲话中的多义词和表达。

这项工作的结果可用于进一步研究词汇学、语言学和翻译研究，并有助于提高翻译质量和理解不同语境中的单词和表达的含义。

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

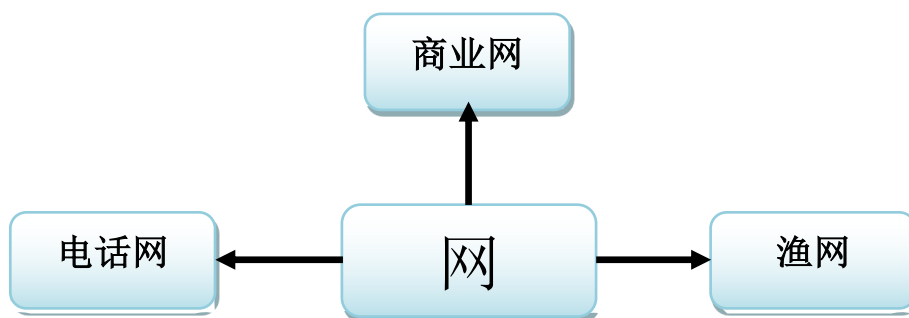
1. Біян, Н. Р. (2012). Сучасна англійська терміносистема туризму в контексті явища полісемії. Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки, 22, 183–187.
2. Грибіник, Ю. (2015). Явища полісемії та омонімії в англійській геодезичній термінології. «*Young Scientist*», 2(17), 191–194.
3. Кантемір, С. О. (2012). Полісемія vs. омонімія: Труднощі розмежування. *Наукові записки. Серія “Філологічна”*, 104–106.
4. Козоріз, О. П. (2012). Явище полісемії у юридичній термінології сучасної китайської мови. *Східний світ*, 3, 80–86.
5. Кочерган, М. П. (2000). *Вступ до мовознавства*. Академія.
6. Краснопольська, Н. Л. (2010). Полісемія в українській термінології менеджменту. У *Наукові записки. серія “філологічна”* (с. 540). Національного університету “Острозька академія”.

7. Ляшук, Н. А. (2011а). Причини багатозначності в лінгвістичній термінології. *Філологічні студії*, (6), 318–324.
8. Ляшук, Н. А. (2011b). Причини виникнення концептуальної багатозначності лінгвістичних термінів. *Термінологічний вісник*, 1, 101–116.
9. Мороз, А. (2015). Явище багатозначності у фаховій мові торгівлі німецької та української мов. У *Наукові записки* (с. 652). СПД ФО Лисенко В.Ф.
10. Мороз, М. Ю. (2021). *Юридична термінологія в сучасній китайській мові: Дери́вація, семантика та функціонування*. Київський національний лінгвістичний університет.
11. Українсько-китайський словник/乌克兰语汉语词典. (1999). 商务印书馆.
12. Шумейкіна, А. (2009). Сучасний підхід до аналізу семантичної структури багатозначного слова. *Мовознавство*, 62–68.
13. Behr, W. (2010). In the interstices of representation: Ludic writing and the locus of polysemy in the chinese sign. *The Idea of Writing*, 1, 281–314.
14. Goddark, C. (2002). Polysemy: A problem of definition. У *Polysemy: Theoretical and computational approaches* (с. 129–132). The United States by Oxford University Press Inc., New York.
15. Grzybek, J. (2009). Polysemy, homonymy and other sources of ambiguity in the language of chinese contracts. *Comparative Legilinguistics*, 1, 207–215.
16. Harvey Hsin-chang Ho. (б. д.). *The polysemy of PO in mandarin chinese*. National Taiwan Normal University.
17. Hui Er Sak Helena Hong Gao. (2016). *The polysemy of the chinese action verb “dǎ” and its implications in child language acquisition*. Nanyang Technological University.
18. Huichen S. Hsiao Yi-Chun Chen & Ying-Chen Wu. (2016). Representation of polysemy in mandarin verbs: Chī, dǎ, and xǐ. *Concentric: Studies in Linguistics*, 30.

19. Karolina GORTYCH-MICHALAK Joanna GRZYBEK. (2013). Polysemic terms in chinese, german, greek and polish legal language. a comparative study. *Comparative Legilinguistics*, 15, 19–29.
20. Lv, Y. (2014). *A study of polysemy on chinese body-part terms tou 'head' and yan 'eye': A cognitive approach*. UNIVERSITY OF MALAYA KUALA LUMPUR.
21. Qiao, Y. (2015). Cultural factors in semantic extension: A typological perspective on chinese polysemy. *Language Design*, 17, 121–154.
22. Shuanfan, H. (б. д.). Chinese as a metonymic language. 223–252.
23. Yael ravin and claudia leacock. (200). *У Computational linguistics* (с. 90–95). New York: Oxford University Press.
24. 习近平系列重要讲话数据库. (2020, 15 вересня). 习近平系列重要讲话数据库. <http://jhsjk.people.cn/article/31862359>
25. 习近平系列重要讲话数据库. (2022a, 15 листопада). 习近平系列重要讲话数据库. <http://jhsjk.people.cn/article/32567049>
26. 习近平系列重要讲话数据库. (2022b, 18 листопада). 习近平系列重要讲话数据库. <http://jhsjk.people.cn/article/32569802>
27. 习近平系列重要讲话数据库. (2022c, 20 грудня). 习近平系列重要讲话数据库. <http://jhsjk.people.cn/article/32590055>
28. 习近平系列重要讲话数据库. (2022d, 31 грудня). 习近平系列重要讲话数据库. <http://jhsjk.people.cn/article/32597457>
29. 习近平系列重要讲话数据库. (2023a, 1 січня). 习近平系列重要讲话数据库. <http://jhsjk.people.cn/article/32597789>
30. 习近平系列重要讲话数据库. (2023b, 31 січня). 习近平系列重要讲话数据库. <http://jhsjk.people.cn/article/32615326>
31. 习近平系列重要讲话数据库. (2023c, 14 березня). 习近平系列重要讲话数据库. <http://jhsjk.people.cn/article/32643813>

32. 习近平系列重要讲话数据库. (2023d, 16 березня). 习近平系列重要讲话数据库. <http://jhsjk.people.cn/article/32645371>
33. 刘旭刚, 彭聘龄. (2005). 词汇判断中汉语多义词识别的优势效应. *心里与行为研究*, 3(2), 116–120.
34. 宋, 瑞. (2015). *现代汉语姿势动词词义研究* [Неопубл. 双学位硕士 (研究) 学位论文]. 北京大学中国语言文学系.
35. 王, 政. (1989). 略论现代汉语多义词的语义体系. *苏州大学学报 (哲学社会科学版)*, (第 2, 3 期合刊), 134–137.
36. 王, 诗. (2023). 对外汉语教学中的多义词教学探究. *文学教育*, 160–162.
37. 葛, 本. (2007). *现代汉语词汇学*. 山东人民出版社.
38. 许, 旖. (2009). *从语境诠释汉语多义词之研究* [Неопубл. 双学位硕士(研究) 毕业论文]. 北京大学中国语言文学系.
39. 赵, 果. (2017). 多语词汇对比和对外汉语多义词教学. *中国大学教学*, (5), 64–68.
40. 陈, 宁. (2011). 探析原型理论对汉语多义词教学的启示. *Journal of Shayang Teachers College*, 12(6), 25–28.

Додаток 1

Радіальний тип полісемії

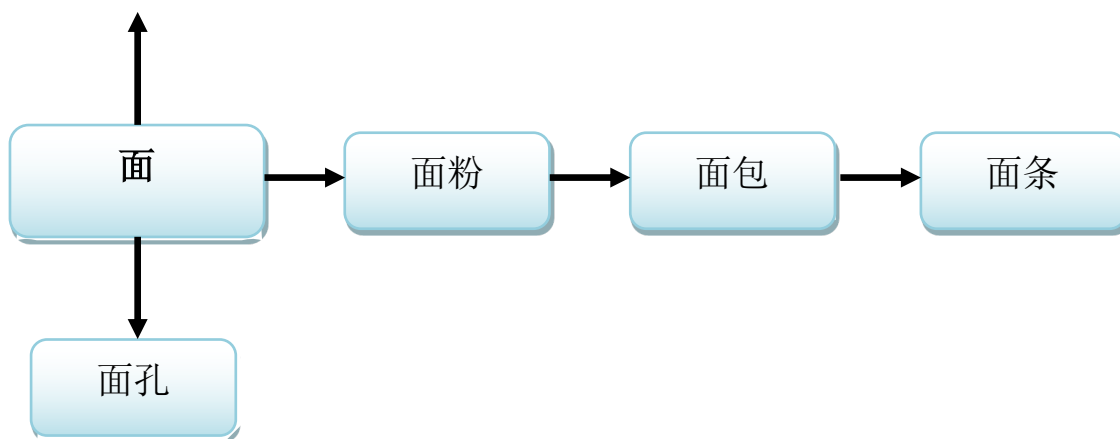
Додаток 2

Ланцюговий тип полісемії

Додаток 3

Складний тип полісемії, або радіально–ланцюговий